

bov, 03.06.2009

Til stede: Helsedirektoratet: Kirsti Strand, Jan Tvedt (deler av møtet), Jørgen Rodal;
Kommunenes sentralforbund: Anne Jensen, Siv Irén Storbekk; Fylkesmannen i
Vest-Agder: Bodil Bakkan Nielsen; Oslo kommune: Kari Smaaland; Statistisk
sentralbyrå: Dag Abrahamsen, Borgny Vold
Kopi til: Solveig Osborg Ose, SINTEF; Eli Johanne Lundemo, Kommunal- og
regionaldepartementet

Referat Arbeidsgruppen for psykisk helsearbeid i kommunene 20. mai 2009

Sak 1. Innledning

Kirsti Strand ønsket velkommen til dette siste møtet i inneværende mandatperiode. Det var ingen kommentarer til referat fra møtet 25. februar, etter at innspill fra Solveig Osberg Ose er innarbeidet. Referatet er lagt på http://www.ssb.no/kostra/kommune/psykisk_helsearbeid.html. Til dagsorden ble det presisert at vi fokuserer på å nå frem til enighet angående rapporteringsskjema for 2009. For de mer prinsipielle spørsmålene som har vært utfordrende for gruppens arbeid henvises til sak 6.

Sak 2. Gjennomgang av høringsuttalelser

Dokumentasjon:

- Høring fylkesmenn 2007 og 2008-rapporteringen IS-24, rapporteringsskjema 2, utsendt 18.02.09
- Høringssvar til skjemautkast for 2009 utsendt til arbeidsgruppene 03.04.09

Åtte Fylkesmenn, Hedmark, Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Hordaland og Troms, har meldt tilbake om erfaringene med rapporteringen i IS-24, rapporteringsskjema 2. Enkelte har videreformidlet svar fra kommunene, slik at svarene er gitt fra dem som faktisk har arbeidet med utfylling. De prinsipielle sidene ved rapporteringen blir av mange vektlagt sterkere enn å besvare de eksplisitte spørsmål stilt av Helsedirektoratet:

- Rapporteringen er for mye basert på anslag.
- Kvalitetsmessig utfordring da skjønnsmessige vurderingene gir variasjoner over tid og mellom kommuner.
- Grenseoppgangen til andre tjenester er vanskelig, særlig kommunalt rusarbeid.
- Kommunene har i liten grad selv nytte av de dataene som innrapporteres
- Vekten ligger på kommunenes *ressursbruk*, snarere enn fokus på *tjenestetilbudet* til brukergruppen og kvalitet på dette.
- Rapporteringen avviker fra KOSTRA-rapporteringen.
- Skillet mellom voksne og barn/unge synes mindre hensiktsmessig, og aldersgruppen ca 16-23 trekkes frem som viktig for å fokusere på kvalitetsutfordringer
- Vanskelig å skille mellom forebygging og folkeopplysning - som ikke skal telles med - på den ene siden og tidlig intervensjon - som skal tas med - på den andre.

Innspillene speiler i vesentlig grad synspunkter som allerede er trukket frem i arbeidsgruppen, og synliggjør behovet for å fortsette arbeidet med feltet, uavhengig av om skjemaet tas inn i KOSTRA fra 2009 eller ikke.

Også enkelte konkrete forslag til endringer:

- I spørsmål om organisering av psykisk helsearbeid foreslås det å endre fra fire til to modeller. I utkast til skjema, jf. sak 3, foreslås det tre modeller.
- Påpekes at to av spørsmålene om IP er overlappende. Dette er tatt hensyn til i revidert skjemaoutkast ved at et spørsmål er tatt ut, jf. sak 3.

Utkast til 2009-skjema ble sendt fem KOSTRA-arbeidsgrupper, i tillegg til denne gruppen. Til sammen kom det inn syv svar, fordelt på fire arbeidsgrupper:

- KOSTRA-arbeidsgruppe for sosialkontortjenester: SSB og KS
- KOSTRA-arbeidsgruppe for pleie- og omsorgstjenester: Fylkesmannen i Møre og Romsdal og Bergen kommune
- KOSTRA-arbeidsgruppe for kommunale boliger og boligvirkemidler: Husbanken
- Arbeidsgruppe for psykisk helsearbeid i kommunene: KS og Fylkesmannen i Vest-Agder

Også her dominerer de generelle og overordnede kommentarene, og det er få konkrete innspill på endringene som er gjort i forhold til rapporteringsskjema 2 for 2008.

Sak 3. Ferdigstillelse av skjema for 2009

Dokumentasjon: Leseveiledning; Revidert høringsversjon av 2009 skjema i to versjoner (med markerte endringer og med alle endringer godtatt)

Gruppen gikk gjennom skjemaet spørsmål for spørsmål. Hovedpunkter fra gjennomgangen:

Kari Smaaland påpekte at setningen som er tatt inn i innledningen om at primærforebyggende arbeid ikke skal inkluderes, kan være uheldig i forhold til registrering av årsverk innen psykisk helsearbeid for barn og unge. På grunn av gråsonen mellom primærforebyggende- og sekundærforebyggende arbeid foreslo hun at vi tar med en setning til for å presisere primærforebyggende arbeid. Helsedirektoratet gir forslag, basert på rettleiding til 2007-skjemaet, som sendes ut sammen med referatutkast.

Grenseoppgangen mellom spørsmål 4 (hjemmetjenester) og spørsmål 5 (behandling, rehabilitering, koordinering, faglig ledelse) ble diskutert. Enkelte etterspurte at lovverk som vedtak er hjemlet i må tas inn i spørsmål 4, mens andre var opptatt av at det måtte fremgå at oppfølging, både med og uten enkeltvedtak, skal tas med under spørsmål 5. Siv Irén Storbekk stilte spørsmål ved om det er hensiktsmessig å skille ut hjemmetjenestene i spørsmål 4, ettersom skjemaet kun skal brukes i en overgangsperiode. Til dette svarte Dag Abrahamsen at SSB mener vi på denne måten kan kontrollere mot årsverk i pleie- og omsorgstjenesten og timetall i IPLOS dersom den store sekkeposten i spørsmål 5 brytes opp. Han mente kvaliteten totalt kan bli bedre og enklere å kontrollere enn om en ikke skiller ut, og uansett vil summen av spørsmål 4 og 5 være sammenlignbar med fjorårets spørsmål 3. Jan Tvedt påpekte at slik spørsmålene nå er formulert, er det klart hva som er 'kjernen' i hvert av dem, men at det vil være gråsoner og tvilstilfeller. Vi ble enige om at henvisning til lovverk ikke er hensiktsmessig, men tok inn en formulering om at årsverk som er registrert i spørsmål 4 ikke skal tas med under spørsmål 5.

Kari Smaaland tok opp at det på tre steder i skjemaet (årsverk i spørsmål 3-13; tjenestemottakere i spørsmål 22-25; kjøp av heldøgns plasser i spørsmål 26) er det referert til

faste telletidspunkter, hvor kommunene bes ta utgangspunkt i uke 46 eller annen representativ uke, men at man ikke blir bedt om å velge samme tidspunkt i disse spørsmålene. Hun foreslo at presisering av telletidspunkt beholdes som før i første tilfelle, men at det ved de to senere tilfellene understrekes at samme uke som i spørsmål 3-13 skal velges. SSB utarbeider forslag til ny formulering, som sendes ut sammen med referatet.

Bodil Bakkan Nielsen hadde i sin høringsuttalelse lagt vekt på at forhold knyttet til somatisk helse for brukergruppen vil være viktig å belyse. Til dette formål foreslo hun å utvide skjemaet med et spørsmål om hvor mange av årsverkene i spørsmål 14-21 som er autorisert helsepersonell. Gruppen var enig i at dette er en viktig dimensjon, som det bør fokuseres på fremover, men at dette ikke skulle tas inn i skjemaet nå men utredes ved videreutvikling av skjema for psykisk helsearbeid. Dersom man på et senere tidspunkt velger å gå over til registerdata som kilde til årsverksinnsats, vil slike opplysninger være tilgjengelige.

Til spørsmålene om organisering av psykisk helsearbeid (spørsmål 28 og 29) påpekte Kari Smaaland at de ulike svaralternativene ikke er gjensidig utelukkende: En kommune kan ha skilt ut deler av arbeidet som egen tjeneste/enhet, mens andre deler er integrert. Integrering er sågar anbefalt både fra Helsedirektoratet og konsulenthold – en får mest ut av tjenestene slik. Vi har i tidligere møter fastslått at spørsmålene er lite egnet for årlig rutinemessig innsamling, og at det her er mange feilkilder. Imidlertid videreføres spørsmålene for 2009 av hensyn til tidsserien.

Vedtak: *Helsedirektoratet formulerer en setning til innledningen som presiserer primærforebyggende arbeid.
SSB gir forslag til nye formuleringer for telletidspunkt i spørsmål 22-25 og 26.
Presiseringen til spørsmål 5 endres slik:
"Her registreres både årsverk i tiltak organisert for grupper og individuelle tiltak overfor personer med psykiske vansker/lidelser. Omfatter også årsverk til støttesamtaler, ansvarsgrupper og veiledning. Oppfølging uten enkeltvedtak skal **også** føres her. **Årsverk tatt med under spørsmål 4 skal ikke registreres her.**" (endringer med fete typer).*

Ansvarlig: Helsedirektoratet og SSB
Tidsfrist: Som referatutkast, dvs. 28.05.09

Sak 4. Publisering

Diskusjonen om publisering er prematur da det ikke er konkludert i spørsmålet om skjemaet skal tas inn i KOSTRA for rapporteringsåret 2009. I rapport til Samordningsrådet bør det foreslås at dersom skjemaet tas inn i KOSTRA, skal det etableres et eget faktaark for psykisk helsearbeid og foreslås noen få indikatorer. Viktig å understreke at endelig beslutning om publisering må vurderes i forhold til datakvalitet. Indikatorer etter KOSTRA-mal foreslås, f.eks. *Årsverk i tjenester for voksne per 10 000 innbyggere over 18 år, Årsverk i tjenester for barn og unge per 10 000 innbyggere 0-17 år og andel av årsverkene som har hhv. videreutdanning i psykisk helsearbeid og høyskoleutdanning.*

Dersom skjemaet ikke tas inn i KOSTRA for 2009 vil Helsedirektoratet publisere som nå, blant indikatorer og nøkkeltall for psykisk helse¹, samt i særskilt rapport.

¹ http://www.helsedirektoratet.no/psykisk/indikatorer_psykisk/

Vedtak: Dersom Helsedirektoratet går inn for skjema i KOSTRA, skal SSB foreslå indikatorer til nytt faktaark for psykisk helsearbeid til rapport til Samordningsrådet.

Ansvarlig: SSB

Tidsfrist: Som utkast rapport til Samordningsrådet, dvs. 10.06.09

Sak 5. Rapport til Samordningsrådet i KOSTRA

Dokumentasjon: Disposisjon utkast til rapport til Samordningsrådet.

Disposisjonen som ble sendt som sakspapir, følger SSBs mal for rapporter til KOSTRAs Samordningsråd. Den generelle malen synes egnet, selv om en del punkter, som f.eks. angår forslag til endringer i kontoplaner (funksjon og art) ikke er relevant. Som det fremgår under punkt 6, er det en betinget enighet i gruppen om at man ikke ønsker å inkludere skjemaet i KOSTRA for 2009. Dersom Helsedirektoratet beslutter at slik innlemming er ønskelig, må rapporten redegjøre for de to alternative synene.² Selv om gruppas endelige innstilling skulle bli at skjemaet ikke bør inkluderes i KOSTRA f.o.m. 2009, må rapport til Samordningsrådet likevel utarbeides. Her må man særlig fokusere på fremtidig arbeid for å bygge opp datatilfang for området basert på alternative datakilder (register), samt muligheter for å utvikle nye kravspesifikasjoner for kommunenes fagsystemer. Rapportens form og innhold må tilpasses etter at Helsedirektoratet har konkludert.

Vedtak: Når Helsedirektoratet har fattet beslutning vedrørende om de ønsker skjemaet inkludert i KOSTRA f.o.m. inneværende statistikkår eller ikke, skriver representantene fra Helsedirektoratet og SSB utkast til rapport som sendes på høring til gruppa.

Ansvarlig: Helsedirektoratet/SSB

Tidsfrist: 10. juni -09

Sak 6. Diskusjon om veien videre

Kirsti Strand understreket at arbeidet i gruppen har påvist behovet for videre arbeid for å utvikle datagrunnlaget fremover. Gruppens mandat har omfattet utvikling av skjema for psykisk helsearbeid i kommunene på kort sikt, mens det ved spesifisering av mandatet ble klart at arbeidet må videreføres, for å kunne utvikle et datagrunnlag basert på fagsystem og personellregister som er til nytte for kommunene og som er tilpasset de overordnede prinsippene for KOSTRA, jf. notat fra Kirsti Strand sendt arbeidsgruppa 25.mars 2009. Det ble understreket at rapporteringsskjema 2 i IS-24 ble utviklet for å kartlegge måloppnåelse i forhold til Opptrappingsplanen, men at utviklingen i denne perioden i seg selv har gjort skjemaet lite tilpasset til dagens situasjon. Det er behov for nyskapende arbeid! Både Helsedirektoratet, Kommunenes sentralforbund og SSB understreket at de ønsker å bidra videre i dette arbeidet.

Helsedirektoratet vil utforme nytt mandat, og påpekte at det er viktig at arbeidet ikke stanser opp. Mandatet må samordnes med nytt mandat for rusarbeidet i kommunene, samt koordineres med pågående revisjon av KOSTRA skjema for kommunale boliger og boligvirkemidler (skjema 13).

En viktig del av arbeidet fremover vil være å se på de mulighetene som ligger i kommunenes fagsystemer, og ev. formulere nye kravspesifikasjoner for disse. SSB ønsker samtidig å utrede

² I etterkant av møtet besluttet Helsedirektoratet at de ikke vil gå inn for innlemming i KOSTRA f.o.m. rapporteringsåret 2009, slik at vi i rapporten kan presentere dette som et enighetsvedtak.

mulighetene som ligger i å erstatte datainnhenting via skjema med uttrekk fra register. Slik kartlegging vil sannsynligvis avdekke kvalitetsutfordringer og kan hende gi behov for å spesifisere kommunenes rolle.

Sak 7. Eventuelt

Kirsti Strand takket gruppen for arbeidet så langt. Hun sa at arbeidet har vært utfordrende fordi vi foreløpig ikke har kunnet starte arbeidet med å utvikle ”det perfekte skjema”, men har vært bundet av rapporteringsskjema 2 i IS-24.

Jørgen Rodal tok opp at dersom skjemaet ikke tas inn i KOSTRA for statistikkåret 2009, vil det kritiske punkt være svarprosenten. Han spurte om kommunenes motivasjon for å svare vil opprettholdes. Kari Smaaland sa til dette at hennes inntrykk er at kommunene forventer at rapporteringen videreføres 1-2 år. Anne Jensen la til at å ta skjemaet inn i KOSTRA ikke ville gi positiv effekt, snarere det motsatte.